

БЪЛГАРИЯ И ПЕТИЯТ МЕЖДУНАРОДЕН КОНГРЕС НА СЛАВИСТИТЕ

(ПО СТРАНИЦИТЕ НА НОРВЕЖКИЯ ПЕЧАТ)

Славистиката в Норвегия има опора в Университета в Осло, в Славистичния институт в същия град, в някои редакции на прогресивни вестници и списания. Изтъкнати слависти са проф. Христиан Станг, проф. А. Галис, проф. Краг. Според известния съветски езиковед Бернщейн проф. Станг е първият акцентолог в славянската филология. „Когато Станг публикува нов труд, ние, съветските изследователи, оставяме всичко друго настрана, за да се запознаем с него“ — казва Бернщейн.

Професор Ерик Краг бе също между норвежките делегати. Той прочете на конгреса доклад на тема „Някои бележки върху стила на Достоевски“ (откъс от книгата му за Достоевски, която излезе от печат миналата година). Руският учен Пустовойт в разискванията след доклада изтъкна някои характерни разлики в езика на младия и по-стария Достоевски, като констатира, че докладът може да бъде интересен и за лингвисти.

Между осемте делегати от Норвегия на Петия международен славистичен конгрес бе и норвежкият литературен критик Мартин Наг. Високият синеок син на далечната страна на фиордите, за която ние толкова малко знаем, още с появяването си сред делегатите предизвика нескрит интерес и симпатии. Той е роден през 1927 г. в град Ставангер. Завършил е славистика в Осло. Особен интерес като литературен, театрален критик и преводач от славянски езици той проявява към творчеството на Маяковски, за когото е и неговата докторска дисертация. Превел е на норвежки език стихове от Твардовски, Ахмадулина, Рождественски. Голям приятел на България, Мартин Наг е активен деец в Норвежко-българското дружество в Осло. Възторжен популяризатор на българската литература в Норвегия, той е превел вече немалко произведения от български поети, между които и поемата „Септември“ от

Гео Милев. Сега работи върху преводи от съвременната българска поезия. Младият норвежки учен сътрудничи като литературен критик във вестник „Фрихетен“, орган на Норвежката комунистическа партия. На едно от заседанията на Славистичния конгрес М. Наг прочете доклад на тема „Вапцаров и Маяковски“. Докладът, прочетен на български език, бе посрещнат много добре от делегатите и особено от българските.

Напоследък по страниците на норвежкия печат се появяват статии, написани от Мартин Наг, в които младият учен-славист споделя със своите сънародници впечатленията си от Петия международен славистичен конгрес и от нашата страна и народ.

Под надслов „Впечатления от България“ в-к „Фрихетен“ публикува статия от Наг, в която авторът споделя своите впечатления от Пловдив, Търново, Банско, Шипченския проход, от живописните местности и историческите ценности, скъпани във всеки кът на родината ни. В откъс от същата статия, озаглавен „Септемврийското въстание“, М. Наг пише за чествването на 4-годишнината от септемврийската епопея от 1923 година в нашата страна: „Това е първото антифашистко въстание в света, ръководено от комунистическите вождове Димитров и Коларов. Въстанието не успя, то започна много рано и беше слабо организирано. Но макар че (или може би тъкмо затова) фашистите си отмъстиха с нечувана жестокост, те не можаха да задушат семето, което въстанието беше посяло: идеята за свободна, самостоятелна, социалистическа държава, изградена върху единство между работници и селяни. Септемврийското въстание през 1923 година стана най-важната предпоставка за разбирането на нова, модерна България“.

Норвежкият учен споделя впечатленията си и от юбилейната 1100 годишнина от създаването на българската писме-

ност от Кирил и Методий: „По време на конгреса на славистите се състоя специална среща, посветена на делото на Кирил и Методий, която българският славист Емил Георгиев откри с встъпителна реч.“ Интересни са констатациите, които Наг прави в статията си по-нататък: „Може би на някои българи да се стори „екзотично“, че един норвежец се интересува от такава „далечна“ тема като „Маяковски и Вапцаров“. Но през моя престой в България чух нещо, което в случая звучи още по-„екзотично“. Вапцаров е имал през младостта си (когато е посещавал машинното училище във Варна) намерение да учи норвежки език, за да може да чете Ибсен в оригинал“. В среща с Бойка Вапцарова Мартин Наг научил за интереса на Вапцаров към Ибсен. Статията завършва с откъс, озаглавен „На шурм“. Конгресът убеждава Наг, че славянската наука е в офанзива. „България със своята богата, стара култура, тази страна, която толкова дълго е била поробена, ще заеме надлежното си място в първата редица между нациите, които гордо творят собственото си настояще и бъдеще и които строят, вдъхновени от най-модерното познание, с което разполага нашето време — социалистическата, марксистическа идея“.

Пак във в. „Фрихетен“ от 26. X. 1963 г. Мартин Наг пише очерка си „По следите на един поет“, за посещението си в родното градче на Вапцаров, поета, когото Мартин Наг нарича „българският Нордал Григ“. В очерка срещаме на норвежки език откъси от Вапцаровите стихотворения „Родина“, „Предсмъртно“ и „Прощално“. Това са първите преведени на норвежки език стихове от Вапцаров. Трябва да отбележим, че и като преводач М. Наг показва майсторство, верно чувство за стих и ритъм, точност в поетичната образност. В Банско младият славист се среща с майката на поета Елена Вапцарова. С възлудави думи си спомня за облечената в черно жена, жертвувала за добруването на хората най-свидното си, изправена на прага на родната къща на поета, горда и величествена в скръбта си.

За нас, българските слависти, твърде важни са впечатленията на младия норвежки делегат от самия конгрес, изразени в статията му. „Съвместно съществуване между слависти“. (Впечатления от конгреса на славистите в София в сп. „Дабладет“ от 21. X. 1963 г.) Тук Мартин Наг се спира по-подробно на въпросите, повдигнати и обсъждани в различните доклади, секции и подсекции: „Конгресът на славистите с 1500 участващи от целия свят, между които и осем норвежци, обсъди 500 доклади и съобщения,

двойно повече, отколкото на Четвъртия конгрес на славистите в Москва през 1958 г. Той ще ускори развитието на славянската филология, която в наше време става все по-важен клон на науката. От по-общите проблеми, върху които се разискваше тук, беше и възходът на социалистическия реализъм в славянските страни и отношението му към различните модернистични направления. Особено чехите поставяха щекотливи въпроси, отчасти подкрепени от русите, докато изследователите от ГДР явно изказаха съмнение относно възможността да се възползват от опита на модернистичните писатели.“ Пак по същия въпрос по-нататък четем: „В секцията „Славянските литератури през XX в.“ за социалистическия реализъм се говореше от разни аспекти. Явно беше, че русите не бяха догматично настроени в излагането на гледищата си за подема на социалистическия реализъм в отделните славянски страни. Чехите изненадващо задаваха най-непоследователни въпроси, например: не може ли социалистическият реализъм да приеме ценния опит, който са насъбрали някои модернистични направления. Русите и особено немците от Източна Германия считаха, че това е опасно поставен въпрос и направиха възражения срещу него. Поляците бляснаха с отсъствието си на това разискване, а отчасти и унгарците, докато румънците бяха между най-дейните. Дейни бяха и българските делегати, начело със 70-годишния марксистки изследовател Тодор Павлов (почетен председател на БАН), които твърдо държаха на своето становище по тези въпроси. Това беше един стимулиращ конгрес — продължава Наг — което доказва, че славянската наука е в офанзива. Нали всичките славянски страни са тръгнали по пътя на социализма и комунизма. Те са станали ръководната обществена сила на настоящето, което изтъква и министър-председателят Тодор Живков в речта си на заключителния банкет, уреден в чест на делегатите от конгреса.“ Интересни констатации прави М. Наг върху доклада на Р. Якобсон (САЩ) — „Опит за структурален подход на славянската историческа акцентология“. „Известният руски американец (приятел от млади на Маяковски) Роман Якобсон беше един неспокоен елемент (в добър смисъл) на конгреса. Много пъти той се опита да провокира русите, като подхвърляше язвителни бележки относно някои страни при руското изследване на този въпрос. Но явно беше, въпреки големите противоречия, че русите не желат разискванията да се изострят до крайност.“ Докладът на Кр. Поморска, жената на Якобсон, на тема: „Литера-

турни теории и поетични школи в началото на XX в. в славянските страни“ е дал основание на Мартин Наг да напише следното: „Забелязахме същото явление и в дискусиата след доклада на съпругата на Роман Якобсон полякинята Поморска. Тя говори за нещо тъй „леснозапаметливо“, като състоянието на съветската литература през 20-те години на този век, когато различни литературни направления се оборваха едно друго. Съветските езиковеди останаха доволни от доклада и и изтъкнаха, че този период и неговата проблематика още не са напълно изследвани и от съветската наука.“

От публикуваните статии по страниците на норвежкия печат личи големият интерес на норвежките учени-слависти

към славянознанието. Перспективите на развитието на отделните славянски народи са и техни перспективи. Все повече нараства значението на катедрите по славянски езици както в Норвегия, така и в други страни.

Няма никакво съмнение, че на Петия международен конгрес на славистите марксистическата методология изяви по безспорен начин своето превъзходство. Конгресът послужи за единително звено между нашия народ и другите славянски и неславянски народи, сближи българските слависти и със славистите от далечна Норвегия в името на мира, науката и прогреса.

Ели Велинова

„СЛАВИСТИЧНА ОЛИМПИАДА“

V международен конгрес на славистите е „Славистична олимпиада“ по образното определение на д-р Карол Розенбаум от Института за словашка литература. И за всички ония чехословашки делегати, които разказаха в печата за своите впечатления. За проф. Фр. Бурианек, проф. Ф. Водичка, за акад. Юл. Долански и акад. А. Мраз конгресът е бил един монументален форум на международната славистична наука; монументален по броя на участниците, по гостоприемството на домакините, с многобройните си секции и подсекции, широко застъпена тематика и проблематика.

Като разкриват външната монументалност на този „всеобхватен“ конгрес — при един постоянен фон на очарованието си от нашата страна и нашия народ — чехословашките ни приятели същевременно сочат и отрицателните страни на тази външна монументалност, дават препоръки за необходими качествени промени за работата на следващия VI славистичен конгрес, който ще се състои, както е известно, в Прага и Братислава. И от сега е съвсем очевидно, че чехословашките домакини ще се погрижат тематичното и проблемно количество да не атомизира научните разговори и въобще да се създаде почва за съсредоточена, творческа дискусия.

Очевидно е също така, че чехословашката славистика от Прага, Бърно, Братислава и Прешов ще се съобразява и за в бъдеще преди всичко със съвременните изисквания на славянските литератури, днешното сближение на които не е вече

само последствие от общия произход на езиците, а сближение, което е закономерно явление в литературите на социалистическите страни. Славистите от Чехословакия добре разбират, че границите на традиционната литературна славистика са станали днес извънредно тесни. Но в същото време богатият опит (големият брой студии, които разглеждат литературните отношения, проверяват, тъй да се каже, литературните факти в плана на не една, а на няколко литератури), дава предпоставки за една методология, която съобразявайки се с националната специфика, ще бъде в състояние да разглежда по-цялостно и всестранно литературата като продукт на творческото развитие на човека и човечеството.

И съвсем очевидно е, че чехословашките ни колеги ще центрират силите си за VI славистичен конгрес в определен кръг от тематични и теснотични проблеми — разяснявани не по стари, описателни методи, а задълбочено, в духа на нашето време и днешното развитие на литературната славистика.*

Георги Вълчев

* Вж. статиите на Фр. Бурианек в бр. 40/1963 г. на пражкия литературен седмичник „Литерарни новини“; изказванията на Ф. Водичка, Зд. Матхаузер, Ирж. Таборска и др. в бр. 41/1963 г. на същия лит. седмичник.

Вж. също във в-к „Руде право“, Прага, 14. X. 1963 г. статията на Юл. Долански „На конгреса на славистите в София“.

В словашкия литературен седмичник „Културни живот“, Братислава, X. 1963 г. статията на К. Розенбаум „Добре дошли в София“ (Бележки за V славистичен конгрес в София).